

MÜZİK PSİKOLOJİSİ

Duyularımız müzikle şekillenebiliyor. Öyle ki sınırlarımız gerildiğinde hafif bir melodi bizleri rahatlatabiliyor. Ya da alışveriş merkezlerinde çalan tempolu müzik satın alma potansiyelimizi arttırabiliyor. Kimi zaman da müzik bizleri romantizme sürüklüyor ya da sabahlara kadar dans edebilecek enerji veriyor. Hani derler ya hep "Müzik ruhun gıdasıdır" diye, psikolojinin öz türkçedeki karşılığının da "ruhbilim" olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda müziğin psikolojinin çalışma alanlarından biri oluşu çok da şaşırtıcı değil. Ancak müzik psikolojisi olarak geçen bu çalışma alanının konuları düşünebileceğimizden çok daha geniştir.

Müzik psikolojisi müzik dinlerken işleyişe geçen beyin bölgelerini, müzisyenlerle normal dinleyici grubu arasındaki zihinsel bazlı benzerlik ve farklılıkları, dans ve ritim arasındaki bağlantıyı çeşitli yöntemler yardımıyla araştırılan bir bilim alanı. Bu alanın kökeniye Antik Yunan ve Çin'deki düşünür ve müzisyenlerin müzik aletleri üzerindeki deney(im)lerine uzanıyor. Örneğin, Aristoksenus'un milattan önce 300'lerde "Yalnızca kulakta toplanan sesler değil, dinleyicinin zihninde neler olup bittiği de araştırılmalı" dediği bilinmekte. Bu bağlamda bugün biliminsanları yalnızca duyabileceğimiz en alçak ya da ayırt edebileceğimiz en yüksek ses perdeleri gibi salt biyolojik eşikleri değil melodi ya da ritimleri aklımızda tutabilmek için gerekli belleksel işleyişleri, iki müzik aletini birbirinden ayırt edebilmek için gereken dikkat öğelerini, doğanın kendi musikisinden bugüne müziğin evrimini, kısacası bilişsel ve algısal seviyede daha nice konuyu da beraberinde çalışıyor. İşte alandaki son çalışmalarından biri: Herhangi bir dinleyici minör ya da majör diziyle* çalınan iki beste arasındaki farkı anlayabilir mi? ("Dizi", genel bir kurala bağlı kalarak seslerin yükseklik derecelerine göre sıralanışıdır. Tam ve yarım ses aralıklarının farklı sıralanışı, majör ya da minör serileri oluşturur.)

Amerika'daki Bucknell Üniversitesi'nde yürütülmüş bu araştırmada biri normal dinleyiciler diğeri de eğitilmiş müzisyenler olmak üzere iki deney grubu kullanılmış. Katılımcılara sırayla biri majör diğeriye minör diziyle çalınmış iki ezgi dinletilerek hangisinin majörle çalındığını belirtmeleri istenmiş. Elbette ki tahmin edebileceğimiz üzere müzisyenler bu ayrımı yapabilirken diğeri grup başarısız olmuş. Ancak ne zaman ki normal dinleyicilere majör diziyle çalınan ezgilerin daha "mutlu" minör diziyle çalınanlarınsa daha "üzgün" hisler uyandırdığı bildirildiğinde iki grup arasındaki fark büyük ölçüde kapanmış. Bizler de bu iki anahtarın uyandırdığı duygusal farkı küçük bir deneyle sınavabiliriz. Tek yapmamız gereken yalnızca klasik müzik tarihinden bir minör ve bir de majör sonat ("sonat", giriş, gelişme ve sonuç bölümleri içeren, klasik dönemden günümüze değin varlık sürdürmüş müzikal bir biçimdir) dinlemek ve üzerimizdeki şaşırtıcı etkilerini görmek.

Kaynaklar:
http://ego.psych.mcgill.ca/labs/levitin/research/MusicPsychology_final.pdf
Halpern, A.R., Martin, J.S., Reed, T.D. (2008). An ERP Study of Major-Minor Classification in Melodies. *Music Perception*, 25(3), 181-191.
Resimdeki Tablo: Susan Osborne/ Music Notes II (Müzik Notaları II)

PSİKOZ VE ŞİZOFRENİ

Şizofreni kendisini duyumsal sanrılar, paranoyak kuruntular, dağınık konuşma ya da düşünce biçimleriyle açığa vurarak kişilerin gerçeklik algılarında sapmalara yol açan bir ruh hastalığı. Biliminsanları bu hastalığın belirtilerini üç ana başlık altında inceliyorlar: Muğlak (ne-

gatif), bilişsel ve mutlak (pozitif) belirtiler. Hastalığın muğlak işaretleri arasında planlama gücünde azalma, konuşma ya da duyguları ifade edebilmede zorluk ya da günlük hayattan zevk alamama gibi belirtiler yer alıyor. Bu belirtiler depresyonla da karıştırılabildiğinden hastalık teşhisinde diğerlerine göre daha az rol oynuyor. Bilişsel belirtilerse dikkat, bellek ve planlı düşünme işleyişlerindeki zayıflamaları kapsıyor. Fiziksel olarak var olmayan sesler duyma, diğerlerinin zihnini okuduğuna ya da düşüncelerini kontrol ettiğine inanma gibi psikotik sınırlar içinde kalan belirtilerse mutlak belirtileri oluşturuyor. Ki hastanın gerçeklikten kopmasına neden olan en tehlikeli belirtiler işte bu son gruba kapsama giriyor.

Klinik psikolog ve psikiyatristler yaklaşık on yıldır hastaların psikotik atak yaşayıp yaşamayacaklarını önceden tespit edebilenin yollarını

arıyorlar. Çünkü erken teşhis hemen hemen pek çok hastalığın tedavisinde olduğu gibi şizofreni tedavisinde de büyük önem taşıyor. Üstelik araştırmacılara hastalığın seyri boyunca beyin kimyasının nasıl bir değişim geçirdiği konusunda da yeni ipuçları sunuyor. Alanda kaydedilen ilerleme bugün bu tespitle %80'e kadar başarı vaat edebiliyor. Biliminsanlarının bu öngörü sırasında dikkat ettikleri en önemli noktalarsa ailede şizofren başka bir yakının bulunup bulunmadığı (genetik yatkınlık), düşünsel işleyişlerde bozulma gözlenip gözlenmediği, fiziksel aktivitenin azalıp azalmadığı, kişinin geçmişte uyuşturucu madde kullanıp kullanmadığı oluyor.

Kaynaklar:
<http://www.nlm.nih.gov/health/publications/schizophrenia/complete-publication.shtml>
<http://www.apa.org/monitor/2008/03/psychotic.html>
Resimdeki Tablo: Maureen Oliver/ Experience of Psychosis (Psikoz Deneyimi)